

TÜRKİYE'DE YENİ BULUNAN OMURGALI FOSİLLER VE FOSİL YATAKLARI

İbrahim TEKKAYA

Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, Ankara

Türkiye'de 1970 yılından 1973 yılına kadar yapılan paleontolojik ve jeolojik etütlerde ele geçen Omurgalı fosilleri tarafımızdan incelenmiştir. Bu fosiller ile bunlara ait lokaliteler daha önceki buluntularla birlikte ileride yapılacak Türkiye'ye ait stratigrafik ve paleobiyostratigrafik çalışmalara bazı katkılarda bulunabilecek güçtedir.

Bunlardan bazıları, Omurgalı faunasının Avrupa'dan doğuya doğru olan göçleri sebebiyle, Avrupa'da temsil ettikleri seviyelerden daha yukarı seviyelerde Türkiye'de bulunabilmiştir. Bu sebepten, Eurasia Omurgalı faunasının migrasyonunun tespitinde gerek batıdan doğuya, gerekse doğudan batıya olan faunik göçlerin büyük çoğunluğunun Türkiye kanalıyla gerçekleşmiş bulunduğu inanmaktayız. Bu düşüncemizin daha sonra yapılacak kazılarla güçlenip, kuvvet kazanacağına muhakkak nazariyle bakmaktayız.

1970 yılında yapılan çalışmalarda bulunan yeni lokaliteler ve ele geçen fosiller:

Ankara - Ayaş - Ilıca köyü

Dr. Ali Şahinci tarafından bulunmuş olan bu lokalitede bir Proboscidea defansı vardır. Buradaki diğer temsilciler bilinmemektedir.

Anancus arvernensis Croizet & Jobert

Jizman. — Açık yeşil renkli marnlı, killi bir seviyedir.

Horizon. — Üst Pliyosen.

Ankara - Ayaş - Avşı mevki

Dr. Baki Canik tarafından bulunan bu lokalitede tespit edilebilen fauna eksik olmakla birlikte bir fikir verebilecek durumdadır.

Gazelin deperdita Gervais

Palaeotragus sp.

Jizman. — Bu lokalitenin litolojisi hakkında bilgimiz yoktur.

Horizon. — Ponsiyen (*s.L.*).

Çanakkale - Bayramiç - Kutluoba - Kazağın dağı

Ünal Dayıoğlu tarafından bu lokalitede ele geçen fosil kalıntılar aşağıdadır:

Hipparion sp.

Gazella cf. *gaudryi* Schlosser

Jizman.— Bu lokalitenin litolojisi tam olarak bilinmemektedir.

Horizon. — Ponsiyen (*s.l.*).

Sivas - Kangal - Kalbırçayı - Hacı İbrahim Ağılı

Bu lokalitede bulunan Memeli fosilleri şunlardır:

Castor sp.

Sus erymanthius Roth & Wagner

Jizman. — Kömür.

Horizon. — Ponsiyen (*s.l.*).

1971 yılında yapılan çalışmalarda tespit edilen yeni lokaliteler ve ele geçen fosiller:

Manisa - Kızılgeritmarı

Dr. Ali Şahinci tarafından keşfedilen bu lokalitede ise bazı Memeli fosil kalıntıları ele geçmiştir. Bunlar arasında tespiti yapılabilenler aşağıdadır:

Equus stenois Cocchi

Archidiskodon sp.

Cervus ekphas Linneaus

Jizman. — Konglomera olup, fosiller bu konglomera içinden çıkmaktadır.

Horizon. — Alt Pleyistosen (Villafranşiyen).

Erzurum - Şenkaya - Yediobalar karşı

Bu bölgede bulunan Memeli fosil kalıntıları arasında iyi muhafaza edilmiş ve bir geyiğe ait olan bir boynuz vardır. Bu ise:

Cervus sp.

Jizman. — Bu lokalitenin litolojik yapısı bilinmemektedir.

Horizon. — Alt Pleyistosen.

İstanbul-Büyükçekmece-B. Halkalı

Mefail Yenyol tarafından toplanan numuneler denizel Omurgalı faunasını kapsamaktadır.

Odontaspis cuspidata Agassiz

Odontaspis acutissima Agassiz

Oxyrhina hastalis Agassiz

Eutrachiurides sp.

Sphaerodus sp.

Jizman. — Bu lokalitenin de litolojisi bilinmemektedir.

Horizon. — Üst Miyosen.

1972 yılında yapılan çalışmalarda tespit edilen yeni lokaliteler ve ele geçen fosiller:

Afyon - Sandıklı - Reşadiye

Tahir Öngür tarafından bu lokaliteden toplanan fosil kalıntılar içinde determinasyonu yapılabilen fosil aşağıda gösterilmiştir:

Equus caballus Linneaus

Jizman. — Bu lokalitenin de litolojisi bilinmemektedir.

Horizon. — Holosen.

Nevşehir - Gülpınar - Gümüşkent - Yüksekli köyü

Bu köyün Mahmutlar deresi mevkiinden toplanan fosiller şunlardır:

Hipparion sp.

Helladotherium sp.

Palaeotragus sp.

Jizman. — Tüfit, az kum, çok az da kil karışımı vardır.

Horizon. — Ponsiyen (*s.l.*).

Ankara - Kızılcahamam - Esköy

Tahir Öngür tarafından buradan toplanan fosiller aşağıdadır:

Hipparion gracile Kaup

Hyaena eximia Roth & Wagner

Rhinoceros sp. (? *Diceros pachygnatus*)

Sus erymanthius Roth & Wagner

Bovidae gen. et sp.

Jizman. — Kil, kalker ve az kum ihtiva eder.

Horizon. — Ponsiyen (muhtemelen Orta).

Hatay - Yayladağı - Ayışığı mevki

Ayhan Yurtsever tarafından bu lokaliteden toplanan balık fosillerinin yanı sıra denizel mikro-fosiller de bulunmuştur. Burada tespit edilen tatlı su balık fosili şudur:

Leuciscus sp.

Jizman. — Kalker, killi kalker.

Horizon. — Alt Eosen.

Elâzığ - Baskil - Karakaş köyü

Mehmet Karatün tarafından toplanan fosil numuneler arasında bilhassa dikkati çeken balık fosili aşağıdadır:

Carcharodon sp.

Jizman. — Kil ve kalsit ihtiva eder.

Horizon. — Üst Kretase.

1973 yılında yapılan çalışmalarda keşfedilen yeni lokaliteler ve bulunan fosiller:

Kırşehir - Çiçekdağı - Mahmutlar köyü

Bu lokalite Dr. Baki Canik tarafından bulunmuş olup, ele geçen Memeli fosilleri şunlardır:

Palaeotragus sp.

Gazella gaudryi Schlosser

Palaeoreas lindermayeri Gaudry

Jizman. — Buranın litolojisi bilinmemektedir.

Horizon. — Ponsiyen (*s.l.*).

Ankara - Kızılcahamam - Ağaöz

Balkıray Keskin tarafından toplanan balık fosilleri arasında kurbağa ve tatlı su balıklarından bilhassa şu vardır:

Palaeobathrachus sp.

Alburnus miocenicus

Jizman. — Kalker, kalsit ve az miktarda kil vardır.

Horizon. — Miyosen (Orta veya Üst).

İstanbul - Çatalca - Karaburun

Orhan Amcaoğlu'nun bu lokaliteden topladığı denizel balık fosilleri arasında tespit edilmiş olanlar aşağıdadır:

Odontaspis cuspidata Agassiz

Carcharodon sp.

Jizman. — Kalker serisi içinde yer yer gremsi yapılar mevcut olup, balık fosilleri de bu gremsi yapılar içinde bulunmaktadır. Kalkerler denizel Eosen fosillerini ihtiva etmektedir.

Horizon. — Eosen (*s.l.*).

SONUÇ

Türkiye'de 1970-1973 yılları arasında yapılan araştırmalardan bazılarında ait numuneler determinasyon için bize gelmiştir. Bu fosil numuneler Üst Kretaseden Holosene kadar varabilen bir kronolojinin bazı bölümlerini kapsar. Bu, daha evvel tesis edilmiş olan denizel ve karasal kronostratigrafik birimlerin gerek fosil ve gerekse yeni lokalitelerle takviyesine yarayacağı gibi, aynı zamanda Türkiye'de yapılacak etraflı paleocoğrafik çalışmalara da faydalı olabilecektir.

Ayrıca, Türkiye'de yapılacak stratigrafik ve paleobiyostratigrafik incelemelerin korelasyonunda da, bu yeni bulunan fosil ve lokalitelerin çalışmaları kolaylaştıracağına inanıyoruz.

Bütün bunlardan ayrı olarak, bu ve bundan sonraki araştırmalar Türkiye Omurgalı faunasının daha iyi bilinmesini sağlayacaktır. Bu sebepten, Avrupa ve Asya Omurgalı faunasının birinden diğerine doğru olan göçlerin hangi yollardan yapıldığının anlaşılması bakımından bu araştırmalar büyük önem taşımaktadır. Türkiye Omurgalı faunası tam olarak bilinmedikçe doğu ile batı arasındaki faunik migrasyonun da eksiksiz tespiti mümkün görülememektedir. Bu nedenle, yabancı ilim adamları sık sık yurdumuza gelerek bu gerçeği aydınlatmaya çalışmaktadırlar.

Yayma verildiği tarih, 12 Kasım 1973